

УДК 338.24

DOI: 10.31673/2415-8089.2020.045862

Халімон Т.М., д.е.н.,

Сазонова С.В., к.е.н.

Державний університет телекомунікацій

УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМ РОЗВИТКОМ, ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито теоретичні засади управління технологічним розвитком, як основи конкурентоспроможності підприємства, зокрема, з'ясовано визначення, поняття «технологічний розвиток» та окреслено систему чинників, що впливають на конкурентоспроможність та залежать від рівня технологічного розвитку підприємства. Дана стаття визначає взаємозв'язок конкурентоспроможності з технологічним розвитком підприємства. Виконання завдань технологічного розвитку сприяє появі довгострокових переваг перед конкурентами.

***Ключові слова:** технологічний розвиток, конкурентоспроможність підприємства, технологія, управління.*

Постановка проблеми. Необхідною умовою ефективного управління конкурентоспроможністю підприємства є безперервний аналіз факторів, що впливають на розвиток підприємства у сучасних умовах. Це зумовлює необхідність дослідження питання управління технологічним розвитком, як основи конкурентоспроможності підприємства. Слід зазначити, що дослідження конкурентоспроможності підприємства є окремою великою темою, розробка якої і забезпечує розуміння взаємозв'язку, взаємоузгодженості та взаємозумовленості конкурентоспроможності підприємства і технологій, які використовує підприємства для досягнення своїх цілей. Проблематика аналізу конкурентоспроможності підприємств, як окремої теми наукових досліджень, почала активно досліджуватись вченими всього світу в кінці 1970-х років на тлі значного загострення конкуренції в умовах глобального ринку (у вітчизняній науці і в практиці зовнішньоекономічної діяльності в даний період починають актуалізуватися питання конкурентоспроможності продукції, а питання власне конкурентоспроможності підприємства з'являються в широкому науковому дискурсі тільки в 1990-х роках). З цим періодом пов'язана і поява робіт найбільш авторитетного експерта в даній області - професора Гарвардського університету Майкла Портера.

Динамічний характер конкурентоспроможності означає, що підприємству необхідно постійно розвиватись, щоб залишатись на ринку на певних позиціях.. Будь-які переваги рано чи пізно будуть скопійовані або перевершені конкурентами. Єдиним надійним шляхом набуття стійкої конкурентної переваги є постійний розвиток, який спирається на сучасні технології та інновації у всіх сферах діяльності.

Тому найважливішим фактором успіху будь-якого підприємства стає стратегічне управління технологічним розвитком, або, іншими словами, технологічний менеджмент.

Однак на цьому тлі необхідно відзначити, що коло питань управління технологічним розвитком, як основи конкурентоспроможності підприємства недостатньо висвітлюється у сучасній економічній літературі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні аспекти визначення сутності поняття «конкурентоспроможність підприємства» досліджувались вітчизняними вченими-економістами, серед яких Я. Базиліук, О. Виноградова, В. Герасимчук, О. Гудзь, І. Зеліско,

Н. Ілляшенко, Н. Євтушенко, Л. Лазоренко, П. Стецюк, Р. Фатхутдинов тощо. Питання управління конкурентоспроможністю знайшли своє відображення в працях закордонних учених: І. Ансоффа, Ф. Котлера, Г. Мінцберга, М. Портера, А. Сміта, А. Фаіоля, Р. Уотермена, Е. Чемберлена, Й. Шумпетера та інших. Управління технологічним прогресом як невід'ємного і найвпливовішого чинника економічного розвитку досліджували такі вчені як Й. Шумпетер, Т. Брайан, П. Друкер, Н. Кондратьєв тощо.

Аналіз досліджень публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми, характеризує широкий спектр робіт зарубіжних і провідних вітчизняних учених. Але, визнаючи наукову і практичну цінність сучасних розробок, слід зазначити, що є ряд проблем, які залишаються невирішеними. Так, у більшості наукових праць недостатньо висвітлено зв'язок технологічного розвитку та управління конкурентоспроможністю підприємства.

Метою статті є розгляд й уточнення теоретичних засад управління технологічним розвитком, як основи конкурентоспроможності підприємства та окреслення системи чинників, що впливають на конкурентоспроможність зокрема, з'ясувати поняття «технологічний розвиток».

Виклад основного матеріалу. Стратегічною метою при управлінні підприємством є досягнення рівня економічного, технологічного і соціального розвитку, що відповідає місії підприємства, яке в свою чергу прагне займати конкурентні позиції на ринку.

Досягнення цієї мети означає формування конкурентоспроможності підприємства на основі сучасних тенденцій технологічного розвитку.

Основними елементами такого способу будуть:

- високі соціальні стандарти добробуту людини;
- економіка лідерства та спрямування інноваційний розвиток підприємства;
- збалансований технічний розвиток;
- розвиток та підтримка конкурентоспроможності підприємства та його продукції.

Для забезпечення технологічного розвитку повинно бути сформовано відповідне середовище (тобто створені певні матеріальні та нематеріальні передумови)

Систематизації чинників формування конкурентоспроможності, що ґрунтується на управлінні етнологічним розвитком підприємства дає можливість зручно використовувати їх при аналізі та управлінні конкурентоспроможності підприємства. В процесі опитування керівників сучасних телекомунікаційних підприємств та спостереження за практикою управління такими підприємствами, було виявлено досить високий процент незнання, неврахування і непередбачених окремих факторів, які впливають на конкурентоспроможність підприємства. Це свідчить про актуальність та необхідність наукових розробок щодо узагальнення факторів формування конкурентоспроможності підприємства на основі управління технологічним розвитком підприємства. Система чинників, що впливають на конкурентоспроможність та залежать від рівня технологічного розвитку підприємства являють собою наступну сукупність:

Виробничо- технологічні чинники:

- наявність необхідних виробничих потужностей і можливостей для їх збільшення;
- рівень продуктивності праці;
- контроль якості продукції (робіт, послуг);
- можливості (резерви) зниження собівартості продукції (робіт, послуг);
- можливості розширення, модернізації виробництва та освоєння нових товарів;
- ритмічність виробництва;
- забезпеченість сировиною і матеріалами;
- рівень (якість) застосовуваних технологій;
- ефективність НДДКР і інновацій

Організаційні чинники:

- відповідність підприємства вимогам кон'юнктури з точки зору можливої необхідності диференціації та (або) диверсифікації виробництва та корпоративної інтеграції;
- надійність і ефективність системи розподілу продукції;

- надійність і ефективність каналів поставки сировини і матеріалів;
- якість взаємодії із зовнішнім середовищем, в т. Ч. Зв'язки з громадськістю та управління корпоративним іміджем

Державне регулювання:

- пряма і непряма фінансова підтримка; участь держави в статутному капіталі;
- статус офіційного державного підрядника, постачальника або уповноваженого;
- пріоритетне право користування державною власністю і ресурсами;
- політика пільгового оподаткування;
- концесії, партнерства, спільні проекти

Кадри і управління:

- забезпеченість кадрами (персоналом) потрібної кваліфікації і ефективність системи підвищення кваліфікації персоналу;
- ефективність мотивації праці персоналу;
- рівень (якість) менеджменту і ефективність системи управління підприємством;
- адаптивність керівництва до змін зовнішнього середовища;
- якість використовуваної управлінської інформації;
- якість (ефективність, адекватність) прийнятих управлінських рішень.

Фінансово-економічні чинники включають в себе наступні елементи: фінансова стійкість; задовільна структура активів; платоспроможність і фінансування поточних операцій і інвестицій; інвестиційна привабливість; кредитоспроможність; рентабельність [2].

Маркетингові чинники являють собою наступні: ефективність проведення товарної та цінової політики підприємства; власний досвід в організації та проведенні маркетингових досліджень; підтримка систем розподілу і просування продукції (робіт, послуг); ефективність організації діяльності маркетингових підрозділів і її результатів; ефективність розробки та реалізації маркетингових стратегій; інтегруюча функція маркетингу.

До чинників конкурентоспроможності продукції варто віднести: економічні фактори; споживчі чинники; організаційні чинники; нормативні параметри; екологічні фактори; індивідуальні чинники; репутація підприємства.

Також важливу роль відіграють так чинники як бар'єри входу в галузь: ефект масштабу; перевага в рівні витрат; диференціація продуктів; обмежений попит; рівень початкових капітальних витрат; нерозвиненість ринкової інфраструктури; економічні та інституційні бар'єри; адміністративні обмеження; вертикальна інтеграція [1].

Розробивши і запровадивши дані чинники впливу, підприємства можуть розраховувати на успішність і конкурентоспроможність розпочатої справи.

Завдяки сучасним дослідженням відомо, що потенційні можливості розвитку і ефективності виробництва визначаються, перш за все, науково-технічним прогресом, його темпами і соціально-економічними результатами. Чим цілеспрямованіше і ефективніше використовуються новітні досягнення науки і техніки, які є першоджерелами розвитку продуктивних сил, тим успішніше вирішуються і пріоритетні завдання підприємства [2]

Таким чином, технологічний розвиток підприємства можна визначити як постійний процес створення нових або якісне вдосконалення застосовуваних технологій, засобів виробництва і кінцевої продукції з використанням науки, знань і творчого підходу як основи підвищення конкурентоспроможності підприємства [4].

На основі цього суть технологічного розвитку підприємства можна визначити, як прийняття нових способів виробництва і управління, що підвищують ефективність діяльності підприємства в цілому за рахунок поетапного поширення прогресивних технологій, зміни структури і якості роботи на основі формування, накопичення та реалізації людського капіталу.

Серед основних завдань технологічного розвитку, як основи конкурентоспроможності підприємств в сучасній економіці можна зазначити наступні: комплексна механізація і автоматизація виробництва; комплексна інформатизація та автоматизація обробки інформації; цифровізація та діджиталізація виробництва; застосування, створення та

впровадження нових матеріалів, що володіють якісно новими ефективними властивостями; освоєння нових управлінських, маркетингових та інших інноваційних технологій.

Таким чином, технологічний розвиток підприємства - це прийняття нових способів виробництва і управління, що являються основою конкурентоспроможності підприємства та підвищують ефективність його діяльності завдяки поетапному введенню прогресивних технологій та управлінню ними, зміни структури і якості роботи на основі формування, накопичення та реалізації різного капіталу, а також дозволяє домагатися стійких конкурентних переваг і приймати управлінські рішення на довгострокову перспективу[1].

На закінчення варто відзначити, що проблема підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі управління технологічним розвитком є актуальною для будь-якого підприємства, особливо на сучасному етапі. Конкуренція є дуже тонким і гнучким механізмом. У сучасній економіці, для створення конкурентоспроможного підприємства, важливо не лише модернізувати виробництво і управління, а й чітко знати, для чого це робиться, яка мета повинна бути досягнута [3]. Головним при цьому має бути вміння визначити основні чинники впливу на формування конкурентоспроможності для аналізу ситуації та швидкого і ефективного планування управління технологічним розвитком.

Висновки Узагальнюючи вищесказане, можна зазначити, що конкурентоспроможність підприємства залежить від таких факторів, як: управління технологічним розвитком; конкурентоспроможність товарів на зовнішньому і внутрішньому ринках; вид виробленого товару; ємність ринку; бар'єрів входу на ринок та виходів з нього; однорідність ринку; державне регулювання ринком товарів та послуг; конкурентні позиції конкурентів; конкурентоспроможність галузі; впровадження нових технологій в управлінні, виробництві, тощо, а також можливість технічних нововведень в галузі; конкурентоспроможність країни. Особливістю сучасних умов управління технологічним розвитком, як основи конкурентоспроможності підприємства є пошук шляхів, спрямованих на створення конкурентної переваги з метою виживання в складних реаліях сьогодення.

Список використаної літератури

1. Гудзь О.Є. Щербина В.В. Стратегічні напрями формування конкурентних переваг підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. №3 (25). С. 58–64.
2. Гудзь О.Є., Халімон Т.М. Управління конкурентоспроможністю телекомунікаційних підприємств: навч. посібник. Київ: Планета людей, 2019. 230 с.
3. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі: новаторство і підприємництво / пер з англ. Київ: Либідь, 2003. 319 с.
4. Кондратьев Н.Д. Кризисы и прогнозы в свете теории длинных волн. Взгляд из современности. Москва: Учитель, 2017. 384 с.
5. Маслюківська А. Інноваційна теорія Йозефа Шумпетера: від класичного визначення «інновація» до сучасного розуміння інноваційних ідей. *Вісн. Київ. ун-ту ім. Т. Шевченка. Сер. «Економіка»*. 2013. №4 С. 159 – 161.
6. Ужва, А.М. Холістичний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. № 1. С. 102–108.

REFERENCES

1. Gudz O., Shcherbyna V. (2018) Stratehichni napriamy formuvannia konkurentnykh perevah pidpriemstv [Strategic directions of formation of competitive advantages of enterprises]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*, (3(25), 58–64.
2. Gudz O., Khalimon T. (2019) Upravlinnia konkurentospromozhnistiu telekomunikatsiinykh pidpriemstv [Management of competitiveness of telecommunication enterprises]. Kyiv: Planet of People.
3. Druker P. (2003) Yak zabezpechyty uspikh u biznesi: novatorstvo i pidpriemnytstvo [How to ensure business success: innovation and entrepreneurship]. Kyiv: Lybid.

4. Kondratev N. D. (2017) *Krizisy i prognozy v svete teorii dlennykh voln. Vzglyad iz sovremennosti* [Crises and forecasts in the light of long wave theory. A look from the present]. Moscow: Uchitel.
5. Masliukivska A. (2013) *Innovatsiina teoriia Yozefa Shumpetera: vid klasychnoho vyznachennia «innovatsiia» do suchasnoho rozuminnia innovatsiinykh idei* [Josef Schumpeter's innovation theory: from the classical definition of «innovation» to the modern understanding of innovative ideas]. *Visn. Kyiv. un-tu im. T. Shevchenka. Ser. «Ekonomika»*, (4), 159 – 161.
6. Uzhva, A.M. (2019) *Kholistychnyy pidkhid do upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva* [Holistic approach to managing the competitiveness of the enterprise]. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, 1, 102-108.

ХАЛИМОН ТАТЬЯНА НИКОЛАЕВНА, САЗОНОВА СВЕТЛАНА ВЛАДИМИРОВНА. УПРАВЛЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ, КАК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ. Раскрыты теоретические основы управления технологическим развитием, как основы конкурентоспособности предприятия, в частности, выяснено определения, понятия «технологическое развитие» и намечены систему факторов, влияющих на конкурентоспособность и зависят от уровня технологического развития предприятия. Данная статья определяет взаимосвязь конкурентоспособности с технологическим развитием предприятия. Выполнение задач технологического развития способствует появлению долгосрочных преимуществ перед конкурентами.

KHALIMON TETYANA, SAZONOVA SVETLANA. TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT MANAGEMENT AS THE BASIS OF ENTERPRISE COMPETITIVENESS. Theoretical principles of technological development management as the basis of enterprise competitiveness are revealed, in particular, the definition, the concept of «technological development» are clarified and the system of factors influencing competitiveness and depending on the level of technological development of the enterprise is outlined. This article defines the relationship of competitiveness with the technological development of the enterprise. Fulfillment of technological development tasks contributes to the emergence of long-term advantages over competitors.